

Masarykova Univerzita
Pedagogická fakulta
Vyučující: Kateřina Vlčková
1.ročník, podzim 2005

Seminář k úvodu do pedagogiky a základům pedagogického myšlení

PEDAGOGIKA JAKO VĚDA

Autoři:

Hana Adámková, učo:183933, 183933@mail.muni.cz

Martina Vykydalová, učo: 183901, 183901@mail.muni.cz

12.10.2005

OBSAH.....str.1

1. Úvod.....	str.2
2. Pedagogika jako věda.....	str.2
3. Vymezení pedagogiky.....	str.2
4. Význam a využití pedagogiky.....	str.2
5. Vztah pedagogiky k jiným vědám.....	str.3
6. Specifičnost pedagogiky.....	str.5
7. Závěr.....	str.6
8. Použitá literatura.....	str.7

1. Úvod

Výchova provází lidstvo od nepaměti. Již od samého začátku se snažíme usměrnit rozvoj dorůstajícího pokolení, působit na jeho vědomí, přesvědčení a chování ve shodě s potřebami a ideály dané společnosti. Zabýváním se těmito problémy vznikla pedagogická teorie jako odraz výchovných jevů a zákonitostí, ale i jako nástroj pomáhající racionálně koncipovat, organizovat i zabezpečovat výchovu mládeže i dospělých.

2. Pedagogika jako věda

Pedagogika je věda velmi stará. Název pochází z řec. paidagógos (paedagogus – lat.) Pedagogika byla spojena s jinými obory, především filozofií. Z té se vyčlenila v novověku a vznikla tak pedagogická teorie.

Jan Ámos Komenský svými pedagogickými spisy položil základy tomuto oboru jako systematické vědě o výchově mládeže i dospělých.

V 19/20. století se pedagogika intenzivně začala rozvíjet, což mělo za následek vznik dílčích oborů.

3. Vymezení pedagogiky

Pedagogika je věda a výzkum zabývající se vzděláním a výchovou v nejrůznějších sférách života společnosti. Není vázána pouze na vzdělávání ve školských institucích a na populaci dětí a mládeže. Je vědou o permanentní výchově, o celoživotní výchově dětí a mládeže. Je to věda o edukační realitě, která pomocí své teorie a výzkumu identifikuje, popisuje, analyzuje, objasňuje a ne preskriptivní, normativní a beroucí na sebe odpovědnost

4. Význam a využití pedagogiky

1) Teoretický význam

Spočívá v odhalování zákonitosti výchovy a její úlohy v rozvoji jedince i v životě společnosti a společenských systémech. Právě ve výchově se citlivě odrážejí jejich rysy (humanistické, demokratické, pluralitní, nebo naopak antidemokratické, nacionalistické a totalitní). Pedagogika srovnává různé výchovné systémy, jejich cíle, formy, metody a prostředky a umožňuje hledat optimální výchovně vzdělávací

koncepti pro danou společnost. Díky tomu je pedagogika jedním z teoretických východisek výchovné a školské politiky státu.

2) *Praktický význam*

Je mimořádný. Tím že pedagogické vědy postihují výchovnou praxi škol všech typů, různých výchovně-vzdělávacích zařízení, pracovišť i rodin, poskytuje mnoho podnětů pro všechny školské i výchovné pracovníky, pro rodiče i pro další okruh pracovníků. Kurzy pedagogiky jsou důležitou součástí přípravy nejen příštích učitelů a vychovatelů, ale i např. inženýrů, lékařů, manažerů, apod.

Pouhá znalost teorie není dostatečnou zárukou úspěšné vzdělávací a výchovné teorie. Praktická pedagogická činnost vyžaduje k *teoretickému pedagogickému vzdělání* přístup také *aktivního a kladného vztahu ke společnosti a lidem, které vychováváme, a k samotné pedagogické práci*. Tyto 2 aspekty spolu s *osvojením pedagogických dovedností a návyků (kompetencí)* umožňujícím aplikovat teoretické závěry v každodenní pedagogické praxi, by měla brát v úvahu každá systematická příprava učitelů, vychovatelů a jiných pedagogických pracovníků.

5. **Vztah pedagogiky k jiným vědám**

Postavení pedagogiky mezi jinými vědami bývá předmětem diskusí. V některých klasifikacích věd je ped. přiřazována k vědám humanitním (podobně jako třeba filosofie) a v jiných klasifikacích je členěna k „vědám o člověku“ (antropologie). Ale za nejvhodnější považujeme chápat ji jako jednu ze sociálních věd.

Z povahy předmětu pedagogiky vyplývá, že ji zařazujeme mezi vědy společenské. Široký záběr výchovné problematiky vede k **těsnému sepětí pedagogiky s jinými vědami**, a to s vědami jak přírodními, tak i společenskými a technickými. Tyto vědy pomáhají pedagogice svými rozbory a závěry řešit některé aspekty výchovného procesu a pedagogika jim naopak poskytuje svou analýzou vzdělávání a výchovy další podněty k jejich specifickému výzkumu některých stránek pedagogického procesu. Těsná spolupráce různých vědních disciplín (interdisciplinární přístup) je příznačná pro soudobé vědecké bádání v mnoha oblastech a je zvláště výrazná u takových oborů, ve kterých jsou zkoumané jevy složité podmíněny faktory přírodními i sociálními, jak je tomu právě ve vědách pedagogických.

Výchova je obdobně jako jiné společenské jevy determinována ekonomickou úrovní dané společnosti, jejím. politickým zřízením a především její hodnotovou orientací. Pojetí světa a člověka modifikuje jak cíl a obsah, tak i principy, metody a formy vzdělávání a výchovy. Při řešení obecného pojetí výchovy se proto pedagogika těsně stýká s **filozofií**.

Sledujeme-li dějiny výchovy, vidíme, že mnohé významné filozofické systémy zákonitě vyústily v řešení koncepčních otázek pedagogických (Platón, Aristoteles, Augustinus, Tomáš Akvinský, Descartes, Locke, Rousseau, Helvétius, Kant. Spencer. Deset ad.). Tento vztah pedagogiky a filozofie neustupuje do pozadí ani v současné době. Pedagogika dvacátého století vychází z takových filozofických koncepcí, jako je pozitivismus, pragmatismus, marxismus, freudismus, existencialismus, novotomismus, postmodernismus aj.

Pedagogika řeší výchovné problémy člověka; ze tří základních stránek, které určují vývoj jedince – somatické, psychické a sociální, vyplývá spojitost pedagogiky s **biologií** a s lékařskými vědami, s psychologií a sociologií. Biologie poskytuje pedagogice analýzu stavby a činnosti lidského organismu, odhaluje zákonitosti jeho vývoje i zvláštnosti jednotlivých vývojových stadií (obecná a vývojová anatomie a fyziologie) a seznamuje se stavbou a funkcemi lidské nervové soustavy (psychofyziologie). **Lékařské vědy** přinášejí pedagogice teorii somatických a psychických defektů a nemocí i jejich příčin, analýzu hygienických aspektů výchovy a pomáhají tak hlavně při řešení některých problémů zdravotní výchovy a výchovy postižených. Současná preventivní orientace lékařství, která usiluje o předcházení nemocem a úrazům hygienickým způsobem života a zvyšováním bezpečnosti práce, sbližuje lékařské vědy stále více s pedagogikou při řešení společného úkolu - výchovy k aktivnímu zdraví.

Psychologie odhaluje obecné zákonitosti lidského duševna-psychických procesů a vlastností, na které je nutno brát ohled při výchově, poskytuje dále pedagogice rozbor specifických psychických zvláštností jednotlivých věkových období.

Sociologie umožňuje svými teoretickými závěry lépe porozumět sociální determinaci výchovných procesů. zvláštnostem a zákonitostem jednotlivých sociálních prostředí, v nichž se výchova uskutečňuje, i sociálním faktorům, které působí na vývoj jedince.

Sociologická orientace novodobého pedagogického myšlení vedla ke vzniku sociologické pedagogiky (například Durkheim, Barth, Natorp, Znaniecky ad.).

Při řešení problematiky vyučování pomáhá pedagogice **logika**, která poskytuje didaktice analýzu zákonitostí i forem správného myšlení a která umožňuje ve shodě s logickými zákony jednak správně uspořádat učivo, jednak organizovat vyučovací práci. Z tohoto hlediska se stává v současné době pro pedagogiku stále významnější **kybernetika**. Tato věda o informačních a řídicích procesech v organizovaných soustavách poskytuje důležité předpoklady pro teorii programovaného vyučování, pro koncepci vyučovacích strojů i pro řízení pedagogického procesu. Vedle logiky a kybernetiky vstupuje do spolupráce s pedagogikou také **matematika** se modely kvantitativní analýzy, neboť možnost kvantifikace společenských jevů je jedním z předpokladů vědeckého předvídání.

Na pedagogickém výzkumu se významně podílí **historie**, která umožňuje vysvětlovat pedagogické jevy v hlubších souvislostech s ekonomickým, sociálně politickým a kulturním vývojem společnosti.

Když se pedagogika zabývá otázkami mravní, právní a estetické výchovy, navazuje na četné problémy **etiky**, vědy o podstatě, vývoji a kategoriích mravnosti, **právních věd**, zkoumajících podstatu a funkci právních norem společnost, a **estetiky**.

S pedagogikou taktéž souvisí **architektura**, která hledá nové řešení exteriérů i interiéru škol a dalších výchovně vzdělávacích zařízení ve shodě s moderní technologií a urbanistikou.

Spolu s technickými vědami a architekturou vstupují do těsné spolupráce s pedagogikou vědy ekonomické. V moderní společnosti se stává výchova a vzdělávání jedním z rozhodujících činitelů v tempu a charakteru ekonomického vývoje a pedagogické investice, efektivnost a intenzifikace vzdělání se stávají celosvětově aktuálními teoretickými problémy ekonomů i pedagogů. Na pomezí ekonomie a pedagogiky tak vzniká nový obor - pedagogická ekonomie.

Pedagogika přichází do těsného styku i s dalšími vědeckými obory (s fyzikou, chemií, lingvistikou ad.) při řešení cílů, obsahu i konkrétního výběru učiva v jednotlivých vyučovacích předmětech, což je úkolem jednak obecné didaktiky, jednak zvláštních pedagogických oborů - metodik (didaktik konkrétních oborů).

6. Specifičnost pedagogiky

Specifičnost pedagogiky jako vědy spočívá v tom, že na základě komplexní analýzy výchovného procesu a s přihlédnutím k podnětům jiných věd řeší pedagogika

problematiku cílů, obsahu, forem, metod a prostředků výchovy v **nejširším** smyslu. Ze spojitosti pedagogiky s jinými vědami vyplývá, že příprava vědeckých pracovníků v pedagogických vědách je velmi náročná z hlediska komplexní erudice nejen ve vlastních pedagogických disciplínách, ale i v mnoha dalších oborech .

7. Závěr

Díky vytváření této seminární práce jsme se dověděli, jak důležitou roli pedagogika v naší společnosti a tím i v našich životech hraje. A to proto, že se s ní všichni setkáváme na každém kroku, a jak bylo v práci uvedeno, budeme se s ní setkávat čím dál více téměř po celý náš život.

8. Použitá literatura

Jůva, V. et al. Základy pedagogiky pro doplňující pedagogické studium. Brno : Paido, 2001.

Průcha, J. Moderní pedagogika. Praha : Portál, 1997.